

Nr 53.

Av herr **Westman**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av tillsyn över förvaltningen av donerade medel och stiftelser.

Upprepade gånger har frågan om anordnande av en verksam kontroll över vården och förvaltningen av donerade medel varit föremål för Riksdagens behandling.

En av herr G. Billing vid 1897 års riksdag inom Första kammaren väckt motion föranledde slutligen en riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t den 8 maj 1897, däruti Riksdagen, under påvisande av de bristfälliga anordningar, som vidtagits i syfte att bringa stiftelsers tillvaro till vederbörande myndigheters kunskap, samt saknaden av en betryggande och tvivelsutan högst behöfvlig tillsyn i fråga om förvaltningen och redovisningen av en mängd stiftelsers medel, anhöll, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana åtgärder, som kunde finnas vara nödiga för åstadkommande av kontroll över vården och förvaltningen av fromma stiftelser inom landet.

I anledning av denna skrivelse utarbetades inom ecklesiastikdepartementet ett förslag till lag angående tillsyn över vissa stiftelser, men sedan högsta domstolen uti avgivet utlåtande över detta förslag anfört, bland annat, att en lag avfattad enligt det uppgjorda förslaget skulle komma att sakna erforderligt underlag i allmänna privaträttsliga stadganden, förklarade vid ärendets föredragning i statsrådet vederbörande departementschef sig anse, att, innan vidare åtgärder i det föreliggande ärendet vidtoges, bestämmelser i det av högsta domstolen angivna syfte borde utarbetas. På grund härav och då i en Riksdagens skrivelse den 10 maj 1899 — uti vilken Riksdagen hemställt om utarbetande av lagbestämmelser för reglering av

den rättsliga ställning, vilken borde tillkomma annan förening än sådan, som hade ekonomisk verksamhet till sin uppgift — framhållits, att ungefär enahanda behov av klarhet, säkerhet och reda i förekommande rättsförhållanden, vilket i fråga om föreningar borde leda till lagstiftning i ämnet, jämväl kunde, åtminstone i viss mån, göra sig gällande för stiftelser, uppdrog Kungl. Maj:t den 29 november 1901 åt en kommitté att utarbeta lagbestämmelser, förutom angående den rättsliga ställning, som kunde prövas böra tillkomma annan förening än sådan, som hade ekonomisk verksamhet till sin uppgift, jämväl beträffande vården och förvaltningen av s. k. fromma stiftelser.

Den tillsatta kommittén avgav den 21 december 1903 sitt betänkande med förslag till, bland annat, lag om offentligen erkända stiftelser. Över berörda förslag, som innehöll bestämmelser dels angående stiftelsers rättsliga ställning, dels ock om tillsyn över vissa stiftelser, inhämtades yttranden från Ortsmyndigheterna, men där-efter har, såvitt jag kunnat utröna, ärendet fått vila, utan att någon vidare åtgärd vidtagits.

Vid 1909 års riksdag var ifrågavarande ämne ånyo föremål för behandling, i det att inom Andra kammaren motion väcktes angående »anordnande av verksam kontroll över vården och förvaltningen av donationer och stiftelser, antingen dessa avsetts till allmännyttiga ändamål eller till enskilda personers eller företags bästa». Kammaren fann visserligen, i enlighet med sitt andra tillfälliga utskotts hemställan, motionen icke böra föranleda till någon åtgärd, men detta på grund av att utskottet, med hänvisning till 1903 års kommittébetänkande, uttalat, att då det med visshet kunde motses, att ett förslag i förevarande ämne inom den närmaste framtiden komme att föreläggas Riksdagen, någon anledning till ingripande från Riksdagens sida icke i frågans dåvarande läge förefanns.

Sedan sistnämnda uttalande gjordes, hava fyra år förflutit, utan att, såsom förut påvisats, 1903 års betänkande och förslag föranlett till någon åtgärd, och det synes mig därför, som om nu anledning ej skulle saknas till ett ingripande från Riksdagens sida.

Det rör sig här om en fråga av allt för stor vikt för att alldeles få dö bort. Om det av Riksdagen erkända behovet av föreskrifter i ämnet förut gjort sig gällande, är detta numera i så mycket högre grad förhållandet, som på senare åren allt flera och rikligare donationer dag för dag tillkommit. Att i ett ordnat rättssamhälle

lämna dessa donationer utan någon som helst tillsyn, ja utan att det allmänna om dem knappast tager någon kännedom, kan icke försvaras. Alla de medborgare, som för att främja ändamål, vilka ligga dem om hjärtat, donera sina måhända med strävsamt arbete och uppoffringar sammansparade medel, böra dock kunna räkna på, att staten drager försorg om, att dessa medel icke bliva förskingrade eller använda på annat sätt än med donationen åsyftats. Jag har mig ock bekant, att personer, vilka velat göra donationer för allmänna ändamål, haft de största betänkligheter angående möjligheten att under rådande förhållande säkerställa donationerna för framtiden.

Vad som enligt min mening i första rummet erfordras är, att alla donationer varda offentligen registrerade samt att från statens sida tillsyn hålles över, att donerade medel varda på betryggande sätt förvaltade och enligt donators bestämmelse använda; och jag tillåter mig hysa den meningen, att detta kan ske även utan något underlag av allmänna privaträttsliga stadganden, om åstadkommande av dessa senare, såsom förhållandet synes hava varit, skulle vålla svårigheter för ernäendet av vad som i detta fall dock torde vara huvudsaken.

På grund av det anförda får jag vördsamt yrka,

att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under förnyad omprövning frågan om anordnande av tillsyn från statens sida över vården och förvaltningen av donerade medel och stiftelser samt för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser i ämnet.

Stockholm den 18 januari 1913.

Axel Westman.
